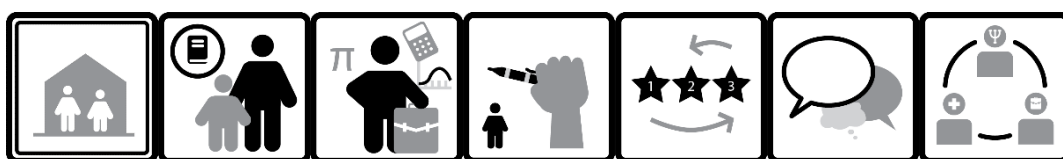

Odborné postupy

v pedagogickej a poradenskej praxi

Dieťa a záškoláctvo – reedukačné centrum

Kompetenčný rámec:

ZARIADENIE	reedukačné centrum
ODBORNÝ ZAMESTNANEC	sociálny pedagóg
VEKOVÁ KATEGÓRIA	stredná škola
FORMA	individuálna
AUTORKA	Mgr. et Mgr. Eva Fábryová
KONZULTÁCIE	Mgr. Dagmar Figová
EDITOR	PaedDr. Erik Papp
DÁTUM	marec 2022

Dieťa a záškoláctvo

Úvod do problematiky

„Záškoláctvo možno označiť ako jav, keď žiak úmyselne vynecháva školskú dochádzku a snaží sa takýmto spôsobom vyhnúť školským povinnostiam. V tomto prípade žiak porušuje jedno z elementárnych pravidiel, ktoré má plniť, pretože jeho prvoradou úlohou je chodiť do školy a spĺňať si svoje študijné povinnosti“ (Emmerová, 2007, s. 60).

„Nikoho nemožno oslobodiť od plnenia školskej dochádzky. Povinná školská dochádzka je desaťročná a trvá najviac do konca školského roka, v ktorom žiak dovŕši 16. rok veku, ak tento zákon neustanovuje inak“ (§ 19 ods. 1, 2 zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní).

Ústredie úradu práce, sociálnych vecí a rodiny na svojej internetovej stránke uvádza, že „záškoláctvo je neospravedlivená neprítomnosť – absencia z vyučovania bez vedomia rodičov (resp. zákonných zástupcov) alebo s vedomím rodičov. Na záškoláctvo bez vedomia rodičov by sme nemali prizerať ako na fakt, ale mali by sme ho vnímať ako určitú reakciu dieťaťa, ktoré nie je schopné situáciu inak riešiť ako únikom.“
Záškoláctvo možno kvantifikovať počtom vymeškaných neospravedlivených hodín.

„Reedukačné centrum sa zameriava na reedukáciu sociálne, mravne a emocionálne narušených detí, u ktorých boli zistené také nedostatky v sociálnej prispôsobivosti, v osobnostných vlastnostiach a charakterovom vývine, že ich výchova a vzdelávanie v iných zariadeniach alebo v prirodzenom rodinnom prostredí by nevedli k náprave. Reedukačné centrum poskytuje deťom výchovu a vzdelávanie zameranú na optimalizáciu ich psychosociálneho vývinu, odstraňovanie porúch správania a vytvorenie predpokladov na ich osobnostnú a sociálnu integráciu“ (§ 4 ods. 1, 2 vyhlášky č. 323/2008 Z. z. o špeciálnych výchovných zariadeniach).

Reedukačné centrum (ďalej RC) poskytuje výchovu a vzdelávanie aj deťom, u ktorých sa vyskytlo záškoláctvo a u ktorých prijaté výchovné opatrenia nevedli k náprave.

Základné princípy

Princípom reedukačnej činnosti v podmienkach RC je uvedomenie si a odstránenie príčin záškoláctva, podpora zodpovednosti dieťaťa, získanie pravidelných návykov v správaní a vzbudenie záujmu o vzdelávanie. Záškoláctvo je spájané s negatívnym postojom k škole, neprijatím pozitívnej hodnoty vzdelania, ale aj reakciou na školské zlyhanie. Inkluzívny odborný tím RC pozostávajúci z kmeňových vychovávateľov, triedneho učiteľa, psychológa, liečebného a sociálneho pedagóga, sociálneho pracovníka a vedenia RC vytvára podmienky na to, aby dieťa počas pobytu v RC získalo vzdelanie poskytované SOŠ, resp. OU, ktoré sú súčasťou zariadenia.

Ciele

Cieľom odborného postupu je popis práce s deťmi, ktoré sú záškolákmi, z pohľadu sociálneho pedagóga v RC. Odborný postup je zameraný na proces práce od požiadavky na umiestnenie v RC, prijatie dieťaťa, organizáciu práce vyplývajúcu z náplne práce odborného zamestnanca v tejto pozícii: kontakt so širším sociálnym prostredím dieťaťa, s rodinou, sledovanie podmienok a možností návratu do prirodzeného prostredia, sprevádzanie na súdne pojednávania – ak je potrebné, pred ukončením pobytu pomoc pri začlenení do prirodzeného sociálneho prostredia, príprava dieťaťa na návrat do školy. Kontakt so sociálnou pracovníčkou RC je prvým kontaktom dieťaťa v novom prostredí.

Postup činnosti

1. Na základe súdneho rozhodnutia – neodkladného opatrenia, výchovného opatrenia, nariadenej ústavnej starostlivosti alebo uloženej ochrannnej výchovy prichádza dieťa do RC najčastejšie v sprievode pracovníka ÚPSVaR, odboru sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately (ďalej sociálna kuratela) v mieste jeho bydliska, prípadne súdneho vykonávateľa. V prípade pobytu na základe dohody medzi zariadeniami (dvoma RC alebo RC a diagnostickým centrom) dieťa prichádza v sprievode sociálneho pracovníka zariadenia, v ktorom bolo doposiaľ umiestnené. Ak sa uzatvára dohoda so zákonným zástupcom, prichádza v sprievode zákonného zástupcu.
2. Sprevádzajúca osoba poskytne zariadeniu komplexné informácie o dieťati, o jeho rodine a o jej sociálnych, rodinných a bytových pomeroch. Odovzdá sociálnej pracovníčke doklady potrebné na prijatie dieťaťa do RC (občiansky preukaz, preukaz poistenca, zdravotná karta, posledné školské vysvedčenie, sociálna správa, vykonateľné uznesenie príslušného súdu, pri ústavnej starostlivosti a ochrannnej výchove právoplatný rozsudok príslušného okresného súdu). V prípade, že sa bude realizovať pobyt na základe dohody, sociálna pracovníčka vyhotoví túto dohodu, ktorú následne podpíše riaditeľ RC. Podpíše odovzdávajúci protokol a kópiu odovzdá sprevádzajúcej osobe.
3. Sociálna pracovníčka zrealizuje vstupný rozhovor so sprevádzajúcou osobou s cieľom zistenia základných informácií o dieťati a o jeho problémoch. V tom istom čase dieťa realizuje vstupný rozhovor so psychológom zariadenia, v prípade jeho neprítomnosti tento rozhovor s dieťaťom zrealizuje sociálna pracovníčka. U dieťaťa zisťuje dôvody umiestnenia v zariadení z jeho pohľadu, ako aj získava informácie o jeho vzťahoch v rodine, škole, partii.
4. Dieťa oboznámi so základnými informáciami o zariadení, s režimom dňa, s bodovým hodnotením. V prípade otázok mu na ne odpovie.
5. Zrealizuje písomný záznam o prijatí dieťaťa do denného hlásenia, kmeňovej knihy RC a zavedie osobný spis dieťaťa. V deň prijatia odovzdá získané informácie o novom dieťati zamestnaneckej komunite, ktorú administratívne vedie.
6. Vyhotoví rozhodnutie o prijatí dieťaťa do RC, ktoré po podpísaní riaditeľom RC naskenuje a zašle spolu s rozhodnutím o prijatí dieťaťa do SOŠS (resp. OU) pri RC do kmeňovej školy a vyžiada pedagogickú dokumentáciu dieťaťa vrátane psychologického a špeciálnopedagogického vyšetrenia, ak bolo zrealizované.
7. Mailom alebo písomne listom potvrdí príslušnej kuratele prijatie dieťaťa do RC.
8. V prípade, ak pri prijatí nebola odovzdaná zdravotná dokumentácia dieťaťa, písomne ju vyžiada od ošetrojúceho lekára.
9. Vyhotoví individuálny reedukačný plán (IRP) dieťaťa za sociálny úsek, identifikuje v ňom špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby, ideálne aj príčiny záškoláctva a odovzdá ho psychológovi RC. Zúčastňuje sa na poradách IRP a poskytuje zúčastneným nové poznatky z prešetrení v rodinnom prostredí detí zrealizované sociálnou kuratelou, resp. terénnou sociálnou pracovníčkou.
10. Participuje na pláne sociálnej práce s dieťaťom a jeho rodinou, ktorý vyhotovuje príslušný ÚPSVaR, a posilňuje kooperáciu rodiny a RC.
11. Podieľa sa na tom, aby nedošlo k prerušeniu kontaktu s rodinou. Využíva spoluprácu s príslušnou sociálnou kuratelou, terénnymi sociálnymi pracovníkmi v mieste bydliska rodiny a so samosprávou. Ak rodina aj po umiestnení dieťaťa zanedbáva starostlivosť o dieťa (neinformuje sa o nej, nekontaktuje ju, nesúhlasí s jej prázdninovými pobytmi v rodine), snaží sa nájsť kontakty na širšiu rodinu, ktorá by o dieťa prejavila záujem. Nezáujem o dieťa negatívne vplyva na jeho motiváciu a na úspešný priebeh reedukácie.
12. Na základe vyžiadania príslušného ÚPSVaR, súdu, orgánov činných v trestnom konaní administratívne spracováva priebežné správy z pobytu dieťaťa, na ktorých spolupracuje so skupinovými

vychovávateľmi, triednym učiteľom a psychológom. Pri skončení pobytu dieťaťa v RC participuje na vyhotovení záverečnej správy z pobytu.

13. V prípade prejavenej záujmu zo strany dieťaťa s ním vedie rozhovor, poskytuje mu poradenstvo o ďalšom vzdelávaní po skončení pobytu v RC, vysvetľuje mu možnosti ďalšieho vzdelávania s ohľadom na stupeň dosiahnutého vzdelania (ukončený ročník), motivuje ho k tomu, aby po ukončení pobytu v zariadení pokračovalo vo vzdelávaní.
14. Sprostredkováva kontakt so sociálnym kurátorom, buď pri osobných návštevách v RC, mailom, alebo telefonicky.
15. Sprevádza dieťa na úkonoch mimo zariadenia – účasť dieťaťa na priestupkovom konaní, súdnom pojednávaní, výsluchu na polícii.
16. Pozitívne dieťa povzbudzuje, chváli ho aj za minimálne úspechy a pokroky, motivuje k prehodnoteniu hodnotového rebríčka, k rešpektovaniu autorít a noriem spoločenského správania. Povzbudzuje ho a motivuje k získaniu vzdelania.
17. V prípade, ak dieťa prejaví záujem pokračovať v štúdiu po skončení pobytu v RC, komunikuje s kmeňovou školou o možnosti pokračovať v štúdiu v tejto škole. V prípade, ak má záujem študovať na inej ako pôvodnej škole, skúma a preveruje možnosti prijatia dieťaťa aj na inú školu. Komunikuje so školami a o výsledkoch tejto komunikácie informuje dieťa, zástupcu školy pri RC a triedneho učiteľa dieťaťa.
18. Pomáha dieťaťu pri osamostatnení sa po skončení pobytu v RC. V prípade, ak má dieťa obavy z návratu do prirodzeného prostredia po skončení pobytu v RC alebo ho rodina nechce prijať, zabezpečí mu náhradné bývanie v domove na polceste, krízovom centre a pod. Pred odchodom do takéhoto zariadenia skúma trh práce v mieste pôsobiska náhradného bývania.

Výstup činnosti:

- evidencia a záznamy v kmeňovej knihe, hodnotiacej knihe, komunitnej knihe, knihe klubov, knihe voľnej tribúny,
- zápis v dennom hlásení,
- osobný spis dieťaťa,
- individuálny reedukačný plán za sociálny úsek,
- priebežné správy z pobytu dieťaťa,
- záverečná správa z pobytu dieťaťa,
- dohoda o pobyte (medzi RC a RC, medzi RC a diagnostickým centrom, prípadne medzi RC a zákonným zástupcom).

Spolupráca

Multidisciplinárna spolupráca v rámci centra: riaditeľ, skupinoví vychovávateľia, učители, psychológ, zdravotná sestra, vedúci výchovy mimo vyučovania a zástupca školy.

S riaditeľom: posúdenie doručených žiadostí o prijatie detí do zariadenia vzhľadom na vek a dosiahnutý stupeň vzdelania, ukončený ročník.

So skupinovými vychovávateľmi: spolupráca pri vypracovaní priebežných a záverečných správ z pobytu dieťaťa, spolupráca na tvorbe individuálnych reedukačných plánov. Vzájomné poskytovanie informácií o dieťati a jeho rodine, o kontakte s rodinou, o aktuálnom správaní dieťaťa vo výchove mimo vyučovania, o jeho prístupe k plneniu školských povinností.

So učiteľmi: spolupráca pri vypracovaní priebežných a záverečných správ z pobytu dieťaťa, spolupráca na tvorbe individuálnych reedukačných plánov. Poskytovanie informácií o dieťati, o jeho školských výsledkoch, dodržiavaní školského poriadku.

So psychológom: najužšia spolupráca, vzájomná výmena informácií o dieťati, jeho rodine, jeho správaní, výsledkoch v škole aj vo výchove mimo vyučovania, spolupráca pri vyhotovovaní správ, spolupráca pri tvorbe a vyhodnocovaní individuálneho reedukačného plánu.

So zdravotnou sestrou: poskytovanie informácií o aktuálnom zdravotnom stave dieťaťa, o plánovaných vyšetreniach, prípadne hospitalizáciách, zákrokoch.

So zástupcom školy: zaradenie dieťaťa do študijného alebo učebného odboru, poskytovanie informácií z komunikácie s kmeňovou školou, prípadne inými školami.

Externá spolupráca:

- rodičia, resp. zákonný zástupca dieťaťa,
- úrad práce, sociálnych vecí a rodiny podľa miesta bydliska dieťaťa,
- komunitné centrum, terénna sociálna práca, samospráva,
- pedopsychiater,
- klinický psychológ,
- CPaP,
- odborné zdravotnícke ambulancie,
- psychiatrické ambulancie,
- domovy na polceste, krízové centrá, zariadenia náhradného bývania, domovy sociálnych služieb,
- Policajný zbor SR.

Úskalia postupu

V dôsledku záškoláctva deti nerešpektujú autority, neprijímajú pravidlá, odmietajú štúdium a celkovo aj pobyt v RC, ktorý vnímajú ako trest a nie ako cestu pomoci.

V podmienkach špeciálnych výchovných zariadení sa v jednej výchovnej skupine stretnú deti, ktoré neboli len vyslovene záškolákmi, niektoré napr. opakovane páchali trestnú činnosť. Tieto deti by mali byť zaeľované do skupín podľa druhu svojich problémov.

Problémom môže byť aj nedostatočná spolupráca rodiny, často z objektívnych dôvodov (nedisponujú telefónom, nemajú kredit na telefonovanie, negramotnosť).

Dieťa je v silnom odpore, odmieta prijať skutočný stav a hľadá spôsob, ako sa zo zariadenia dostať aj porušením nariadení, resp. rozhodnutí zákonného zástupcu (úteky).

Závislosť od omamných a psychotropných látok.

Čomu sa vyhnúť

Pri práci so záškolákom sa vyhnúť:

- jeho vyčleňovaniu z kolektívu pre slabé vedomosti a schopnosti, ktoré nadobudol doterajším štúdiom,
- nálepkovaniu zo strany pedagogických a odborných zamestnancov,

- vyjadrovaniu jednostranných hodnotení pred inými deťmi.

Kompetenčné limity

V prípade odmietavého postoja zo strany dieťaťa alebo nedôvery pri riešení svojich problémov so sociálnym pracovníkom zariadenia delegovať prácu na iného odborného pracovníka RC, napr. psychológa.

V prípade prerušenia kontaktu s rodinou alebo opakovaného neúspešného kontaktu s rodinou dieťaťa požiadať o spoluprácu príslušného sociálneho kurátora, komunitné centrum, terénnych sociálnych pracovníkov v mieste bydliska rodiny alebo samosprávu.

Doplňujúce informácie

Kvalifikačné predpoklady:

- odborný zamestnanec – sociálny pedagóg: splnenie kvalifikačných predpokladov na výkon pracovnej činnosti odborného zamestnanca v kategórii sociálny pedagóg v zmysle vyhlášky MŠVVaŠ SR č. 1/2020 Z. z., príloha č. 15.
- V prospech práce sociálneho pracovníka v reedukačnom centre je štúdium špeciálnej pedagogiky.

Zoznam použitých metód:

- pozorovanie,
- rozhovor,
- povzbudenie,
- poradenstvo,
- vysvetľovanie,
- motivácia,
- individuálny reedukačný plán.

Zoznam organizácií:

- reedukačné centrum.

Použité zdroje

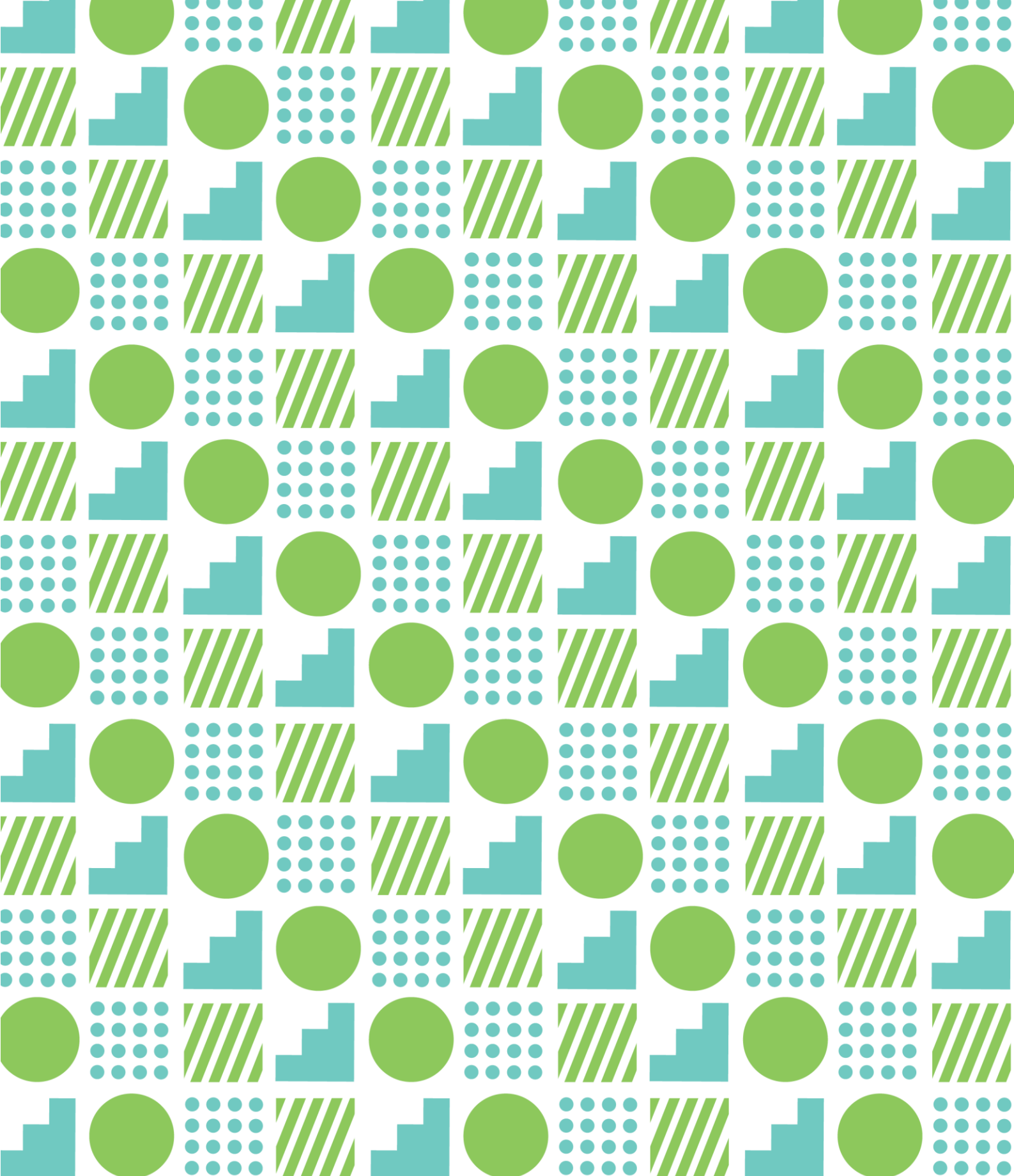
EMMEROVÁ, I. 2007. *Prevenia sociálno-patologických javov v školskom prostredí*. Banská Bystrica: PF UMB, 2007. 129 s. ISBN 978-80-8083-440-1.

ÚRAD PRÁCE, SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY. *Sociálne veci a rodina*. [online]. [citované 2021-24-02].

Dostupné na: <https://www.upsvar.gov.sk/sociálne-veci-a-rodina/vychovne-problemy-deti/zaskolactvo/>
Vyhláška č. 323/2008 Z. z. o špeciálnych výchovných zariadeniach.

Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

VÝSKUMNÝ ÚSTAV
DETSKEJ PSYCHOLÓGIE
A PATOPSYCHOLÓGIE

ŠTANDARDY
NÁRODNÝ PROJEKT

Štandardizáciou systému poradenstva a prevencie
k inklúzii a úspešnosti na trhu práce